A-klinikkasäätiö

Lausunto kansalaisaloitteesta: Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

KAA 2/2024 vp
Eduskunnan lakivaliokunta, perjantai 13.12.2024 klo 9.15–10.45
Asiantuntijalausunto ja kuuleminen / Hannu Jouhki

A-klinikkasäätiö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto kansalaisaloitteesta.

A-klinikkasäätiö on riippuvuuksiin erikoistunut asiantuntijajärjestö, jonka tehtävänä on ehkäistä ja hoitaa addiktioita, tuottaa niihin liittyvää tietoa sekä vähentää stigmaa. Toimintamme ytimessä on ihmisten kohtaaminen ja heidän tukeminen yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Tavoitteemme on edistää inhimillistä yhteiskuntaa, jossa kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet saada tarvitsemaansa apua.

A-klinikkasäätiö kannattaa kannabiksen ja muiden huumeiden käytön rangaistavuuden poistamista. Tämä lähestymistapa tukee ihmisten hakeutumista palveluihin ilman pelkoa seuraamuksista, mikä on olennaista varhaisen tuen tarjoamiseksi ja haittojen ehkäisemiseksi. Rangaistavuus haittaa merkittävästi palveluiden saavutettavuutta. Ihmiset välttävät avun hakemista peläten leimautumista ja oikeudellisia seuraamuksia. Tämän seurauksena moni huumeita käyttävä henkilö jää palvelujärjestelmän ulkopuolelle, mikä lisää heidän riskiään syrjäytyä.

Samalla korostamme, että ennen kuin harkitaan kannabiksen laillistamista ja verotusta, Suomen on varmistettava, että päihdehoitojärjestelmä ja haittoja vähentävät palvelut ovat riittävän kattavat. Nykyiset resurssit eivät ole riittäviä tukemaan laillistamisen vaatimaa laajaa palvelujärjestelmää. Kannabiksen laillistaminen ilman huolellista suunnittelua ja riittäviä resursseja voisi lisätä ongelmakäyttöä ja kuormittaa entisestään sosiaali- ja terveydenhuoltoa, joka on jo nyt säästöpaineiden alaisena. Lisäksi raskaana olevien kannabiksen käytön puheeksi ottoon tarvitaan erityistä huomioita lapsen pitkäaikaisten kognitiivisen ja käyttäytymisen ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Yksinomaan kannabiksen laillistaminen ilman vahvaa hoitojärjestelmää ei ratkaise näitä ongelmia.

Huumeiden saatavuus on Suomessa laajaa, mikä näkyy erityisesti nuorten keskuudessa. Pimeästä verkosta ja katukaupasta huumeita on helposti saatavilla, mikä korostaa tarvetta tehokkaalle hoito- ja ennaltaehkäisymallille ennen laillistamista.

A-klinikkasäätiö tapaa vuosittain kohtaavan työn hankkeiden kautta tuhansia syrjäytyneitä, marginaalissa eläviä ihmisiä, joiden ongelmat ovat kasaantuneet päihteiden käytön seurauksena. Huumeiden käytön kriminalisointi työntää osaltaan näitä ihmisiä yhteiskunnan ulkopuolelle ja lisää kielteistä suhtautumista heitä kohtaan. Yhteiskunnan ulkopuolella päihdemaailmassa huumeita käyttävän ihmisen elämä on rankkaa ja kuluttavaa. Erityisenä huolenaiheena ovat huumeita käyttävät nuoret, jotka ovat pudonneet palveluiden ulkopuolelle. Heidän tilanteensa on huolestuttava.

Mielenterveyshäiriöt ja alle 25-vuotiaiden myrkytyskuolemat ovat lisääntyneet viime vuosina, minkä lisäksi huumeiden käyttö altistaa muille sairauksille ja terveysongelmille.

- Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 Suomessa raportoitiin 310 huumausainekuolemaa, joista lähes kolmasosa, 91 kuolemaa, koski alle 25-vuotiaita nuoria. Tämä on huomattava kasvu edellisvuoteen verrattuna.
- Esimerkiksi Portugalin malli, jossa huumeiden käytöstä ei rangaista, on osoittanut, että varhainen puuttuminen ja hoitoon ohjaaminen voivat vähentää käyttöön liittyviä haittoja ja kuolemia.

Päihderiippuvuus on hoitoa vaativa sairaus. Mielestämme ei ole niinkään tärkeää tehdä eroa viihde- tai ongelmakäytön välille vaan pikemminkin ymmärtää päihteiden käytön riskit. Kun päihteitä käytetään, on riskinä riippuvuuteen sairastuminen. Kyseessä ei ole tietoinen valinta, vaan pakonomainen tarve käyttää päihteitä. Riippuvuuden näkökulmasta ei ole myöskään merkityksellistä erotella huumausaineita haitallisiin tai vähemmän haitallisiin aineisiin.

A-klinikkasäätiö on antanut lausunnon lakivaliokunnalle vuonna 2021 koskien kansalaisaloitetta KAA 5/2020 vp kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi. Teemme eron käytön rangaistavuuden poistamisen ja huumausaineiden laillistamisen välillä. Kannatamme kannabiksen kuten kaikkien huumausaineiden käytön rangaistavuuden poistamista, mutta emme laillistamista, joka käsittää vapaan valmistamisen, myynnin ja verotusoikeuden. Suomalaisen yhteiskunnan valmiudet hoitoon ohjaamiseen ja toteuttamiseen eivät ole riittäviä laajamittaisen laillisen jakelun edellyttämä palvelutarve huomioiden. Lisäksi nykytilanteessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää kuormittaa laaja julkistalouden säästötarve.

Lähteet

Rêgo, X., Oliveira, M.J., Lameira, C., Cruz, O.S. (2021) 20 years of Portuguese drug policy – developments, challenges, and the quest for human rights. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy 16*(59). https://doi.org/10.1186/s13011-021-00394-7

Huumeisiin kuolleita ennätyksellisen paljon vuonna 2023. Tilastokeskus, kuolemansyyt. Katsaus 28.11.2024. https://stat.fi/julkaisu/clmyrhswxmlxh0aun1y86ai3p